SİNEMATEK DERNEĞİ YAYIN ORGANI / ŞUBAT 1974 / SAYI 40 / 3 LİRA

filim

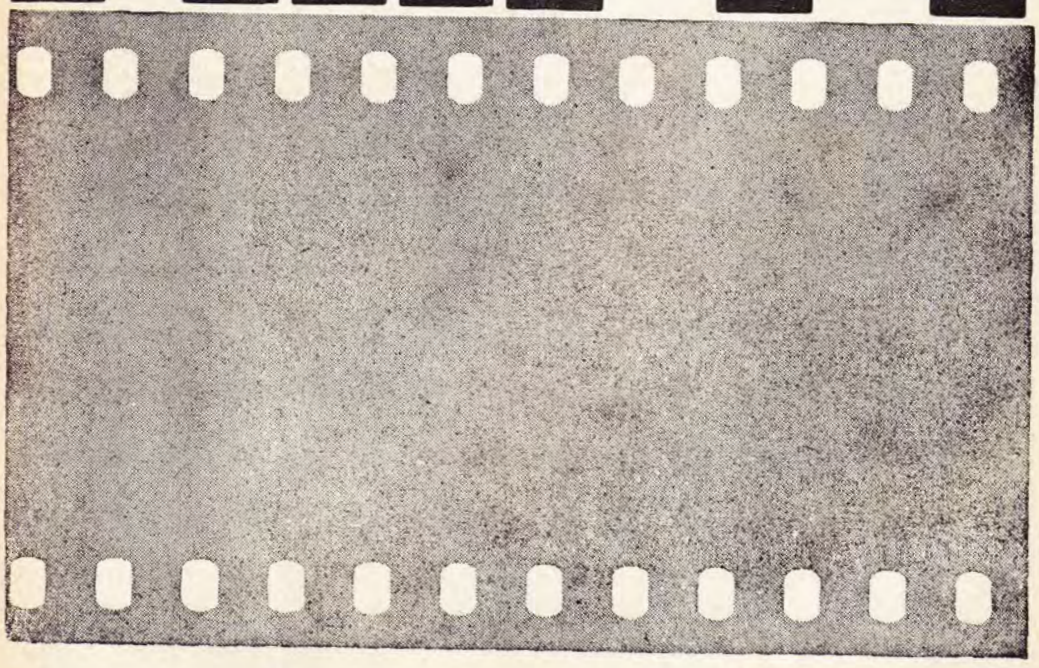

74

HİNT SİNEMASI — BOLOGNINI — EĞİLMEZ — HERZOG — PONTECORVO

Kapak Düzeni : Erkal Yavi

FİLİM 74 / Türk Sinematek Derneği'nin yayın organı olarak ayda bir yayınlanır / Sahibi Türk Sinematek Derneği adına Onat Kutlar / Yazı İşleri sorumlusu : Ömer Pekmez / Bu sayıyı hazırlayan : Ahmet Kutlar / Dergide yayımlanan yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir, dergiyi bağlamaz / Yönetim Yeri : Türk Sinematek Derneği, Sıraselviler Caddesi, No. 65 Beyoğlu, İstanbul / Tel : 49 87 43 / P. K. 307 Beyoğlu

Basıldığı tarih : 5/2/1974

Dizgi - baskı : LATİN MATBAASI - İstanbul, 1974

SAYI : 40 3 LİRA

SİNEMATEK'TE ŞUBAT ÇALIŞMALARI

Filim Gösterileri :

Sinematek Derneği'nin şubat ayı filim gösterileri beş bölümden oluşuyor. Hint Sineması Toplu Gösterisi, Bolognini Toplu Gösterisi, Ertem Eğilmez'den Üç Filim, İlk Gösteri Dizisi ve Modern Klasikler, Çocuk Filimleri.
Hint Sineması haftasında dört filim yer alıyor. Ünlü yönetmen Ray'ın CHARULATA adlı önemli yapıtı ile Mukherjee'nin iki filmi SATYAKAM ve ASHIRWAD ve bir de Ulusal Çocuk Derneği'nin yapımını üzerine aldığı DELHİ'NİN ÖYKÜSÜ (Dilli Ki Kahani) adlı uzun filim. Böylece Sinematek'in Hint Sineması Haftasında, yıllar önce gene Sinematek tarafından düzenlenen Satyajit Ray toplu gösterisinden bu yana, ilk kez Hint filimlerini toplu bir biçimde izlemek mümkün olacak. Hem dünya sinemasındaki yeri, hem de ülkemizde bir ölçüde benzer koşulları yüzünden bu haftanın gereken ilgiyi gösmesi doğal olacaktır.

Türk seyircisinin tanıdığı ve sevdiği çağdaş İtalyan yönetmeni Mauro Bolognini için İtalyan Kültür Heyeti ile birlikte düzenlediğimiz toplu gösteride yönetmenin dört filmi yer alıyor. Kentimizin sanat yaşantısında değerli katkıları bulunan İtalyan Kültür Heyeti'nin üyeleri bu gösterilerimizi izleyebilecekler.

Ayın Türk yönetmeni Ertem Eğilmez. Geçen yıl sinema yazarlarınca, yılın en iyi on filminden biri seçilen, daha sonra Altın Koza şenliğinde ödül kazanan CANIM KARDEŞİM'den sonra yaptığı filimlerle de adından söz açtıran Eğilmez, yeni bir çalışmamızında ilk konuğu olacak. Ayın Sinema Adamı adını taşıyan bu çalışmamızda, geçmiş ayın en çok sözü edilen, dikkat çeken sinema adamı (yönetmen, sanatçı, yapımcı, yazar) en az dört sinema yazarı tarafın-

dan soru yağmuruna tutulacak. Oturumu izleyenlerin de katılabileceği bu sorularla sinema sanatçısının hem biyo-filmografisi, hem de sinema konusundaki bütün duygu ve düşünceleri olgun bir sohbet havası içinde ortaya çıkarılacak. Ilk konuğumuz Eğilmez'le yapılacak söyleşiden önce yönetmenin üç tipik filmi sunuluyor : SÜRTÜĞÜN KIZI, BIR MILLET UYANIYOR II, OH OLSUN.

Geçen ay, stüdyoların elektrik sıkışıklığı dolayısıyla vaktinde veremedikleri kopyaların doğurduğu program değişikliklerini önlemek amacıyla ilk gösteri filimlerini programa koymamıştık. Bu ay beş önemli filim var bu dizide : THE OTHER / MULLIGAN, JUNIOR BORNER / PECKINPAH ve VOINA I MIR / BONDARÇUK (Sinevizyon), UNE ANNEE SIMPLE / GIOVANNI (Fono), DOWN HILL RACER / RITCHIE (Ekran-Sintel). Çağdaş önemli yapıtlar arasında ise en önemlisi günümüz Alman sinemasının en ilginc yönetmeni Werner Herzog'un eseri : CÜCELER DE KÜÇÜKTEN BAŞLAMIŞTI / AUCH ZWERGE HABEN KLEIN ANGEFANGEN. Çağdaş bir Lilliput öyküsü olan bu filmiyle Herzog, şimdiden fantastik sinemanın büyük imzaları arasına girmiştir. Ve bir de geçen ayın ve geçtiğimiz dönemin sinema olayı ISYAN / QUEIMADA. Isyan, Sinematek'in gene bundan böyle her ay düzenliyeceği bir programın AYIN SINEMA OLAYI dizisinin ilk filmi olarak gösterilecek ve dört yazar tarafından enine boyuna tartışılacak.
Çocuk filimleri dizisinde bu ay dört ilginç filim var : ALİ BABA VE KIRK HARAMILER, TARZAN, MARY POPPINS ve OLIVER.

Tartışma ve oturumlar :

Ülkemizin sinema sanatı yaşantısında son iki yılın durgunluğundan sonra bir kıpırdanışın varlığı sezilebiliyor. Yayın, yapım, şenlik ve gösteri alanında duyulan bu kıpırdanış önümüze yeniden geniş bir tartışma gündemi getiriyor. Yapıcı tartışmalar için her zaman ortam olmayı amaçlayan Sinematek de yüklü bir programla giriyor Şubat ayına. Onbir sinemacı ve yazarın katılacağı bu toplantılardan ilki yukarda sözünü ettiğimiz Ertem Eğilmez Olayı üstüne. Ikinci toplantıda, gene bundan böyle her ay yapılması kararlaştırılan biçimde, AYIN FILIMLERI tartışılacak. Üçüncü çalışma ise ISYAN filminin çok yönlü irdelenmesine ayrılmış durumda. Bütün bu tartışmalar, bir açık oturumun resmi, sıkıcı havasından kurtarılarak canlı, hareketli, ilgiyle izlenen ve bütün üyelerimizin katılabilecekleri söyleşiler olacak. Tartışmalara katılan kişiler şunlar : Ertem Eğilmez, Atilla Dorsay, Giovanni Scognamillo, Günyüz Demirhan, Kâmi Suveren, Aydın Sayman, Burçak Evren, Erman Şener, Kemal Özer, Atilla Alpöge ve Onat Kutlar.

Sergiler :

Sinematek'in küçük sergi salonu, fotoğraf sanatından sonra karikatür sanatının da sürekli izlenebildiği bir galeri olmak yolunda. Gerçekten, ünlü karikatür ustalarımızın ortak sergilerinden sonra geçen ay açılan FERRUH DOĞAN SERGISI geniş ilgiyle karşılandı. Bu ay, Arsin Arşık'ın fotoğraf sergisinin sona ermesiyle çok sözü edilecek bir karikatür sergisi başlıyor. Üç genç karikatür sanatçısının ortak sergisi : BIR IKI ÜÇ OLSUN... Ayın üçüncü sergisi gene bir çizgi ve mizah ustasının : YALÇIN ÇETIN KARIKATÜR SERGISI.

HİNT SİNEMASI TOPLU GÖSTERİSİ DOLAYISIYLA HİNT SİNEMASI ÜSTÜNE NOTLAR

Hindistan'ın sinemayla ilk karşılaşması, Avrupa ve Amerika ile aynı yıllarda olmuştur. İlk gösteri Bombay kentinde, 1896 yılında ve Lumières filimleri ile yapılmıştır. İlk yönetmen ise, «İsa'nın Hayatı» filminden etkilenerek Krişna'nın hayatını filme almak isteyen, ama sonunda «gerçekle evli bir kıralın öyküsü»nü anlatan bir başka filmin çekimini ancak 1913'de bitirebilen Phalke oldu. Phalke Almanya'da baskı tekniğini öğrenmiş, Bombay'da bir sanat okulunda okumuş, resme, oyunculuğa ve büyüye ilgi duyan, bir din adamının oğlu olan ilginç bir kişidir. Filimlerinde kadın oyuncu yerine delikanlıları kullanmış (çünkü o sırada Hindistan'da da kadınların sahneye çıkmasına kötü gözle bakılıyordu) olan Phalke, plastik sanatlara olan yakınlığını teknik bilgisiyle birleştirerek ilk Hint filminin çekimini gerçekleştirdi. Daha sonra Hindistan'ın değişik kentlerinde gezginci gösteriler yapan bir çok kişi, Hint Mitolojisini perdeye aktararak Phalke'nin açtığı yoldan ilerlediler. Filim yapımcılığına girişenler arasında gene ressam, oyuncu ve fotoğrafçı olan Ganguli, Kalküta'da, sömürgeci İngilizleri konu edinen bir güldürü ile «toplumsal» içeriği olan ilk filmi yaptı.

Ayrıca birinci büyük savaşın girmesiyle Avrupa sineması bir duraklamaya girerken Amerika'da Hollywood alabildiğine gelişti. Savaş sonrası kendini toparlayan İngiliz sineması rekabeti sürdürebilmek için Hint sinemalarında kendi filimlerinin oynatılması konusunu ele aldılar. 1927'de o zamanki Hint Hükümeti, bir Hintli'nin başkanlığında üç İngiliz ve üç Hintli'den oluşan «Hint Sinema Komitesi»ni kurdu. İngilizlerin sömürgeci ilkeleri uygulayarak yürttükleri sansür'ü de ele aldı bu komite. Üç İngiliz üyeye rağmen olumlu kararlar verdi. Hazırladığı raporda, İngiliz filimlerine ayrıcalığ tanınmasının gereksiz olduğunu, bölgelere göre değişen daha yumuşak bir sansür uygulanmasını ve Hint hükümetinin yerli yapımcılara yardımda bulunmasını önerdi. Ancak rapor arvişlerde tam yirmi yıl tozlandı, kaldı. Hindistan bağımsızlığını kazanınca, yeniden ele alınan rapor, günün koşullarına göre gözden geçirildi ve Hint sinemasının korunması konusunu daha da sağlam ilkelere bağladı. Daha sonraki yıllarda sürekli uygulanan bu kararlar gereğince, kısa filim gösterileri mecburi tutuldu, okuma yazma sorununun büyük çıkmazı nedeniyle sinemaya eğitimde aktif bir görev yüklendi. Gezgin gösterim ekipleri kurularak sinema büyük kentlerden köy ve kasabalara doğru yayıldı.

Günümüzde Hindistan'da yılda 200 yerli uzun filim yapılmaktadır. Önemli sinema endüstri merkezleri Bombay, Bengal, Kalküta ve Madras'tır. 60 Filim stüdyosu vardır. Hindistan'da çok sayıda dil konuşulduğu için her filmin on dört ayrı dilde dağıtımı yapılmaktadır. Bütün bölgeleri birleştiren geleneksel iki sanattan yani şarkı ve danstan bolca yararlanan Hint sineması bu yolla bütünleyici, toparlayıcı bir özellik kazanmaktadır. Sanskrit dilinde de Türkçe terimle «temaşa» denilen sanat örneğin tiyatro'da şarkı ve dans'a büyük önem vermektedir.

Oyunsuz dans ve şarkı olabilir. Ama danssız ve şarkısız oyun olamaz. Bu düşünce geleneksel sanatçıların ilkesi idi. Ama yavaş yavaş yitmekte olan bu sanatı, yani özgün halk temaşa geleneğini sinema birden bire ve inanılmaz oranda yeniden diriltti. İlk sesli hint filminde tam bir düzine şarkı, bir o kadar da dans. Halkın kültürel bilincinin kökeninde yatan bu tohumun renkli, canlı ve

etkileyici bir biçimde yeşermesine gösterdiği haklı ve büyük yakınlık, sonunda halk aleyhinde bir nitelik kazandı. Çünkü büyük ilgi gören bu filimler bir sömürü düzeninin kurulmasına, savaş vurgunculannın bu alana paralar dökerek bir Hint Hollywood'u yaratmalarına yol açtı. Büyük starlar yaratıldı. Üstün yapımlara gidildi. Ve yetenekli yazarlar, yönetmenler bu kasırgada silinip süpürüldü. Gene de akıntıya kapılmayan, direnin sanatçılar vardı. Bimal Roy ve K. A. Abbas, 1954'lerde İtalyan yeni-gerçekçilerinin etkisiyle şarkısız, danssız, «gerçekçi» filimler yapmaya başladılar. Bugün Hint sinemasının iki büyük klasiği olan «İki Karış Toprak / Bimal Roy» ve «Öksüz / K. A. Abbas»ta yönetmenler yoksul insanların yaşantısını büyük bir çarpıcılıkla vermeyi başardılar. Kendi özgün kültür kalıtımı ve bunlara bağlılığı nedeniyle plastik sanatlara, dansa, müziğe ve mitolojiye çok yer veren ve bu arada Hollywood kaynaklı «eğlencelik sinemanın balıyla iyice ağdalaşan» Hint sinemasını yeni değişimler bekliyordu. 1948 yılında Jean Renoir'in «Irmak (Rüya Gibi Geçti»)» filminin çekimi için Hindistan'a gelişi kimi sinemacılar için bir dönüm noktası oldu. Aralarında Satyajit Ray'ın da bulunduğu bir çok sinema meraklısı genç, ya da sinemacı bu büyü kyönetmenin kişiliğinde Fransız sinemasının, insancıl bir bakış açısını, özgür ve akılcı düşünceyi yakından izledi. Gene bu yıllarda «Asya Üstünde Fırtına (Cengiz Hanın Torunu)» filminin bir bölümünü Kalküta'da çekmeye gelen Pudovkin de kendi yöntemini, ilkelerini açıklayan konuşmalar yaptı. 1952 yılında düzenlenen ilk uluslararası filim şenliği Hintli sinemacılara Çin ve Sovyet sinemalarının toplumcu niteliği, Fransız insancılığı, İtalyan yeni-gerçekçiliği konusunda yeni bilgiler getirdi.

Satyajit Ray, işte bu ortamda, Bengal'de, Hint sinemasının uluslararası alana çıkan ilk büyük eseri «Pather Panchali»yi, son anda imdada yetişen devlet yardımıyla 1955'te tamamladı. Ray, sadece elinde kamera olan biriyle, yani alıcıyı ilk defa kullanan Subrata Mitra ile, filmin çok ucuza çıkmasını sağlayan dış çekimlerle, makyajsız amatör oyuncularla ve durgunluğu aratacak denli yavaşlatılmış bir tempoyla Hint sinemasında yeni bir akımı başlattı. Ancak Pather Panchali'nin bu özelliklerini beğenen ve kazandığı başarıdan gözleri kamaşan bir çok genç yönetmen, benzer filimler yaptılarsa da aynı düzeye ulaşamadılar, kötü birer kopyadan öteye gidemediler. Çünkü ünlü üçlemesini bitiren Ray, kendi sinemasında da sürekli yenilemeler yapıyor, danslı ve şarkılı «Müzik Odası»ndan güldürülere, bir aktörün dünyasından büyük kenti sorunlarına kadar Hint çağdaş yaşantısını dikkatle yansıtan yeni eserler yaratıyordu. Bu noktada Ray'ın kişiliğine eğilmek yararlı olacaktır. Bu kişilik modern Hint aydınının batı ile doğu arasında yarattığı bir sentez'dir. Özgün Hintli yapısı ile Avrupa ülkelerini yakından tanımak olanağını bulmuştur. Öbür yandan bir Bengalli oluşu, yönetmen kişiliğini büyük ölçüde etkilemiştir. Gerçekten Bengal, Hindistan'ın özel koşullara sahip bir bölgesidir. Savaş sonrası açlık, 1946 büyük Kalküta katliamı, Doğu Pakistan'dan sürekli gelen göçmenlerin kaynaşması gibi çok etkileyici toplumsal olaylar Bengal'i, hem yaşantıda hem de sanatta toplum sorunlarıyla sürekli uğraşmaya itmiştir. Ancak bu sorunların edebiyata yansıyış biçimi yoğun bir bunaltı, ağdalı bir duygusallık, kaderci bir ağırlık oluyordu. Sinemasında ise sadece Hollywood etkileri egemendi. İşte böyle bir sanat ortamı ile İtalyan yeni-gerçekçiliğinin çatışması ve sentezi Satyajit Ray'ı belirlemektedir.

Günümüz Hint Sineması, Ray çapında olmasa bile bir çok genç yönetmenin katkısı ile uluslararası alanda adından söz ettirmeye devam etmektedir.

MAURO BOLOGNINI TOPLU GÖSTERİSİ

Türk sinemaseverlerinin özellikle Toy Bir Delikanlı / La Viaccia, Acı Nikâh / Il Bell'Antonio, Parisli Fahişe / Bubu di Montparnasse ve Güzel Bir Sonbahar / Un Bellissimo Novembre adlı yapıtlarıyla yakından tanıdığı ve sevdiği Bolognini günümüz İtalyan yönetmenleri arasında bir akıma bağlanamayan, özel ve kişilikli bir yere sahiptir. 1923 yılında Pistoia'da doğan Bolognini çocukluğunu ve gençlik yıllarını geçirdiği Floransa'da Mimarlık eğitimi görmüştür. Daha sonra sinema sanatına ilgi duyan yönetmen, Roma'daki sinema okuluna «Centro Sperimentale di Cinematografia»ya girmiş önce dekor daha sonra yönetmenlik bölümünü bitirmiştir. Okulda öğretmeni olan ünlü yönetmen Luigi Zampa'nın dikkatini çeken Bolognini, Zampa'nın çeşitli filimlerinde yönetmen yardımcısı olarak çalışmıştır. Daha sonra Mario Zampi, Yves Allegret ve Jean Dellanoy gibi İtalyan ve Fransız yönetmenlerle çalışmış ve 1953 yılında ilk filmini çevirmiştir : «Ci troviamo in galleria». 1955 yılında yaptığı «Aşıklar / Gli Innamorati» filmi Cannes şenliğinde büyük başarı kazanmış ancak yönetmen asıl ününü La Viaccia ile elde etmiştir. Çağdaş İtalyan yönetmenlerinin çağu gibi günün sorunlarına eğilen Bolognini, olaylara daha çok iyimser bir bakışla değinmekte, biçim sorunlarına verdiği büyük önemle dikkati çekmektedir. Bolognini'nin hemen bütün filimlerinde bulunan incelikli bir mizah duygusu, yönetmenin unutulmaz görüntülerini tamamlayan önemli bir ögedir.
Sinematek'in, Istanbul İtalyan Kültür Heyeti ile ortak hazırladığı bu programda yönetmenin dört filmi sunulmaktadır : Le Bambole, La Viaccia, Il Bell'Antonio ve Un Bellissimo Novembre.

ERTEM EĞİLMEZ

Geçen yıl sinema yazarları tarafından yılın en iyi on Türk filminden biri seçilen ve Altın Koza Şenliği'nde yönetmenine ödül kazandıran Canım Kardeşim filminden sonra yönetmen Ertem Eğilmez adı sadece gişe sonuçları ile değil, sanatçı kişiliği ile de daha bir ilgiyle izlenmeye başladı. Kendisinin de işaret ettiği gibi genellikle sinema dili üstünde bugüne kadar gereğince durulmayan yönetmen, Sinematek'in Şubat 1974'te başlatacağı yeni bir dizinin ilk konuğu olacak. Ayın Sinema Adamı adını taşıyan bu söyleşide hem yönetmen hazır bulunacak, hem de dört sinema yazarı ve Sinematek üyeleri onunla çok yönlü bir sohbet havası içinde konuşacaklar, sorular soracaklar. Böylece sinemamızın bir sanatçısını daha yakından tanımak olanağını bulacaklar. Ertem Eğilmez'in kısa hayat ve sanat öyküsü, kendi ağzından derlediğimiz biçimiyle şöyle :
«1929 yılında doktor olan babasının memuriyeti gereği bulunduğu Trabzon'da doğmuştur. Ilk tahsilini Kütahya ve Niğde'de, orta ve liseyi ise Konya'da okumuştur.
İktisat Fakültesi'nden 1950 yılında mezun olmuştur. Hocası Prof. Neumark'ın ısrarlarına rağmen asistanlığı seçmeyerek askere gitmiştir. Bu arada fakültede okurken 1948 yılında evlenmiştir. Yazar Refik Erduran'la askerde başlayan arkadaşlığı sonra da devam etmiş, 1953 yılında beraberce Çağlayan Yayınevi'ni kurmuşlardır. Cep kitabı türünün memleketimizdeki bu ilk denemesinin olağanüstü başarısı 70.000/100.000 gibi bu gün için bile olağanüstü sayılan tirajlara ulaşılmasını sağlamıştır. O yıllar 1953/55 zarfında satılan kitap yekunu lâtin alfabesinin kabulünden o güne kadar basılan kitap yekununun toplamını geçmiştir.

1954 yılında TEF mizah dergisini neşretmiştir. Akbaba dergisinin 6.000'lik tirajı yanında gene olağanüstü bir rakam : 30.000 dergi, hem de mizah dergisi... Üstelik günümüzün bütün karikatürcüler kuşağı derginin o günkü genç ve dinamik kadrosunu teşkil etmiştir. Sanırım mizahta unutulmaz bir yeri vardır TEF dergisinin. Derginin ikinci bir özelliği de basınla münasebeti bir hayli serbesti havası içinde sürdüren devrin Demokrat Parti iktidarının başı Menderes'in husumetini çeken ilk yayın organı olmuştur. Kâğıdı ve ilânı kesilerek kapatılmak durumuna itilmiştir.

Kişisel nedenlerle Çağlayan yayınevinden ayrılmıştır. Bir süre sonra da ne yazık ki yayınevi kapanmıştır. 1956/57 yıllarında Nuhun Gemisi adlı bir sanatsevenler lokali işletmiş 1958/1959 yıllarında ise plastik sanayii ile ilgili bir ufak imalathane kurmuştur.

1960 ihtilali ile aynı günlerde bu kez yalnızca TEF dergisini yeniden çıkarmış, başarı eskisinden de üstün olmuştur. 100.000'lik özel sayılar neşrine kadar varan bir başarı...

Ne yazık ki bir süre sonra Milli Birlik Komitesi ile sürtüşmeler başlamış. Bu kez de Gürsel'in şahsi baskıları ile dergi gene yayın hayatına son vermiştir.

Filmcilik hikâyesi de böyle başlar. Bir tesadüf sonucu bir kereye has olmak üzere çevrilen Yaman Gazeteci filmi her manada fiyasko ile sonuçlanınca kendisini bu işin içinde bulmuştur. Yenik düşmeye tahammülü yoktur. Bir arkadaşı ile ortak olarak kurdukları Efe Film firması yaptığı 3 büyük fakat başarısız filim sonucu iflâs etmiştir. Yıl 1964'tür. Müflis ve evleri dahil varlıklarını satan ortaklar yeniden devama karar verir. Olmayan itibarları ve gene olmayan paraları ile Arzu Film'i kurarlar, Rejisöre verecek paraları olmadığından bu işi hiç bilmeyen Ertem Eğilmez bu görevi üstüne alır. Olanlar olur kurgusu binlerce yanlışla dolu bu garip film büyük hasılat yapar. Rejisörün mutlak başarısızlığı yanında prodüktörün zaferi. Film Öztürk Serengil'in ilk filmidir. Prodüktörlük ve rejisörlük böylece yürür. Ertesi yıl mahut Sürtük filmi ve Senede Bir Gün filmleri firmaya itibar Ertem Eğilmez'e de ticari filmler rejisörü ünvanını kazandırır. Gel gör ki kanımca her iki filmde de rejisör anlatım dilini kazanmaya başlamıştır. Bu her zaman olduğu gibi çoklarının gözünden kaçar.

1966 yılı rejisör Ertem Eğilmez Arzu filme alabildiğine kötülük eder. Firmanın 1.000.000 liranın üstünde borca girmesine sebep olur, yaptığı filmlerle bunlar devirlerine göre o yılların filmlerinden iki üç kat yüksek maliyetli filmlerdir. Örneğin; Bir Millet Uyanıyor (440.000) ve Sürtüğün Kızı (330.000).

Sinema uğruna az kalsın sinemadan uzaklaşacak olan Ertem Eğilmez'i bir korku alır. Bu 1971 yılına kadar kendisini değil Arzu Film'i düşünerek söz edilmeye değmez filmlerle borçlardan sıyrılır ve ilerde yapmayı tasarladığı filmleri kendisine yaptıracak firmanın mali yeteneklerine kavuşmasını sağlamaya çalışır.

Bu ulaştığı noktada bir kere daha firmayı tehlikeye atmadan dikkatli denemeler yapmaya başlar. Örneğin peşinen ticari başarısızlığına emin olduğu Canım Kardeşim filmi gibi... Bir yandan da ticari unsurları havi filmlerinde dikkatle izlediği yeni sinema dilini Türk seyircisine kabul ettirmek için yavaştan başlayan ürkütmeyen denemelere girişir. Sinema hakkında sinemacı hakkında fikirlerini kendisine saklar ve ayağını sağlama basmaya çalışa çalışa doğru bildiği yolda ilerlemek ister. Yaptıkları yapmak istediklerinin ve yapacaklarının yanında çok önemsizdir.»

CÜCELER DE KÜÇÜKTEN BAŞLAMIŞTI
(Auch Zwerge haben klein angefangen)

Yapım yılı : 1969
Filim süresi : 90 dakika
Yönetim : Werner Herzog
Baş oyuncular : Helmut Goring, Gerd Gickel
(Filimde rol alan bütün oyuncular istisnasız cücedir)

Cücelerin filimlerde görünmesi yeni bir şey değildir, özellikle Bergman ve Fellini'nin filimlerinde Herzog'un filmine benzer konular işlenmiştir. Sarsıcı bir filim olan «Cüceler de küçükten başlamıştı» da, edebiyat ve güzel sanatlarda cücelerle anlatılmak istenen şekil bozukluğu, korkunç, gülünç ya da insan neslinin garip biçimi ile simgelenmek istenen çirkin karikatüründen başka, bütün bu durum karşımıza temelden bir soru biçiminde yöneltilmektedir. Ana konusu cüce insanlara dayanan bu filim, aynı zamanda yalnız cücelerin oynadığı ilk uzun metrajlı filimdir. Filimin konusu, cüceler yurdunda yaşamakta olan cücelerin, buranın düzenine başkaldırmaları, ayaklanmalarıdır.

Filmin bitiminden sonra sonuna önemli bir sahne konulmuştur : Cücelerin en küçüğü yalnızca bu sahnede görünen bir devenin önünde durmaktadır. Cüce gülmekte, alaycı ve sanki sonu gelmeyecekmiş biçimde gülmektedir - cüce, devenin dev büyüklüğüne gülmektedir. Hayvan yere yatmaya hazırlanmakta, ama cücenin her kahkahasında bocalayarak, yeniden doğrulmaktadır. Apaçıktır bu resmin gösterdiği : belli bir biçimde hayvanlar cücelerin cüceleridir.

Filimdeki sesler normal insan sesleridir. Ilk sahnede fonda soruşturma yaptığı anlaşılan bir ses sorular yöneltir. Ama görüntüde çaresiz ve korkulu bir cüce, kendisine göre çok büyük bir sandalyede oturmaktadır. Nasıl davranması gerektiğini bilememektedir. Bunun nedeni korkusu değil, anlayıştan yoksun oluşudur. Filmin sonunda seyircinin anlayacağı gibi, bu soruşturma, hemen bütün soruşturmalarda olduğu gibi gerçeğin ortaya çıkarılmasına yarayacaktır. Soruşturmayı yapan, cücelerin karşı çıktıkları baskı düzeninin bir sözcüsü, bir adamdır.

Cücelerin yaşadığı yurt, avlu ve bahçesi, volkanik bir doğa içinde bir başına yer almaktadır. Yurdun yönetmeni kendi yatak odasında geçen bir sahneden anlaşıldığı gibi, «normal» büyüklükte bir adamdır, ama kendisi filim boyu gözükmez. Cüceler arasında onu «bir eğitimci» temsil etmektedir. Bu bakımlı, burjuva giysileri içinde, kendine «bey» havası vermiş, aynı zamanda cüceler içinde en bilgili görünenidir. Eğitimci, denetiminden çıkmış, ayaklanmış olan cücelere karşı yurt binasında barikat kurmuştur. Yapının beton tavanına ikide bir çıkarak, trajik-komedi niteliğindeki bir çaresizlik içinde, bir tehditler savurarak, bir ricalar yağdırarak cücelerden artık nihayet «akıllarını başlarına almalarını» ister. Alaylı gülüşler içinde ince sesinin izin verdiği biçimde bağırır.

Cüceler dışarıda tahribat yaparlarken, müthiş eğlenirler. Bu eğlenceli bir ihtilaldir. Eylemlerini gerçekleştirirken, karşılaştıkları güçlükler neşelerini arttır. Buada bağlı oldukları zorluklar ortaya konulur.

Bitki yetişmeyen, adeta bir çöl görünümündeki bu doğada ilk tahrip edip yaktıkları müdürün çok değerli palmiyesi olur. Sonra sıra kendileri için yapılma-

mış olan makinelere gelir. Cücelerin en büyüğü, diğerlerinin coşkulu desteği içinde büyük bir motosikleti çalıştırır, sonra en küçüğünün de burada kırallık etmesine izin verilir. Sonra bir otomobili çalıştırırlar, araba avluda daireler çizerek döner.

Bu ayaklanmalar bilinçli bir eylem niteliğinde değil, yalnızca tek düze ve zor kullanılarak yürütülen düzene başkaldırmadır.

İki kör cücenin dünyaları ve oyunları başkadır, onlar bu ayaklanmadan hiç etkilenmez, «normal» cüceler de acı bir biçimde onlarla alaylarını sürdürürler. Herzog bu filminde anlatmak istediğini seyircinin düşünme gücüne bırakıyor. Seyirci, cüceler dünyasında, insan toplumunun gerçeklerini görebilir. Küçük görünmeye nasıl direnç gösterildiğini ve yanısıra ayaklanmaların psikolojik nedenleri önümüze serilmektedir. Bu filme karşı hiç bir seyirci kayıtsız kalamaz. Çünkü filim etkenliği içinde başkaldırıcı.

Egon Netenjakob

KARİKATÜR SERGİSİ : «BİR İKİ ÜÇ OLSUN»

Üç genç karikatürist Polat Nahabaş, Ahmet Aykanat ve Alper Uygur Sinematek Derneği'nde 9 Şubat - 25 Şubat günleri arasında çalışmalarının ürünlerini sergiliyeceklerdir.

Uygur, Aykanat ve Nahabaş «Bir İki Üç Olsun» adlı sergileri için şunları söylüyorlar : «Türkiye'nin bugün içinde bulunduğu sosyal ve politik ortamda, halktan yana bir silah olduğuna inandığımız karikatürün yeteri kadar etken kullanılmadığı kanısı bizi bu sergiyi açmaya yöneltti. Amacımız yapıtlarımızı beğeniye sunmaktan öte, olanaklarının bizden fazla olduğunu bildiğimiz bir kısım karikatürcünün suskunluğuna eleştiri getirmektedir.»

POLAT NAHABAŞ

1936 yılında İstanbul'da doğdu. Lise mezunu, çeşitli işler denedi (Meteoroloji memurluğu, gazozculuk gibi). Hâlen bir şirkette çalışıyor. Karikatürün değişen dünyadaki yerini alması gerektiğine inanıyor.

ALPER UYGUR

Ocak 1956'da İstanbul'da doğdum. İlkokulu Siirt'te bitirdim. İstanbul'da yatılı okula girdim. Gelecek yıl mezun olacağım. «Bilime (tarihin determinizmine) inanıyorum.»

AHMET AYKANAT

1950 yılında Alaşehir'in Delemenler köyünde doğdu. İlk, orta ve liseyi az gelişerek bitirdi. İstanbul'da gündüzleri tabelacılık yapıyor, geceleri ise Felsefe oyuyor. Bu yıl Felsefe öğretmeni olacak ve anlamsızlıkları (!) anlatacak. Ayrıca karikatürle de konuşacak tüm yaşantısında...

KARİKATÜR SERGİSİ — YALÇIN ÇETİN

1934 yılında İstanbul'da doğdu. Güzel Sanatlar Akademisinde bir kaç yıl resim bölümüne devam etti. 1961'de Batı Almanya'ya gitti, dört yıl kadar çizgi-filmle uğraştı. Çeşitli şirketlerde animatör olarak çalıştı. Türkiye'ye dönüşünde, karikatürcülüğünün yanı sıra çizgi filim çizerliğini yürüttü. Yirmi yıllık basın geçmişi ve iki Türkiye ödülü var.

ŞUBAT AYI PROGRAMI

5 Salı	Bütün seanslar	Toy Bir Delikanlı / La Viaccia / Bolognini
6 Çarşamba	Bütün seanslar	Sarışın Bebekler / Le Bambole / Bolognini
7 Perşembe	Bütün seanslar	Cücelerde Küçükten Başlamıştı / Auch Zwerge Haben Klein Angefangen / Herzog
8 Cuma	Bütün seanslar	Cücelerde Küçükten Başlamıştı / Herzog
9 Cumartesi	Bütün seanslar	Cücelerde Küçükten Başlamıştı / Herzog
10 Pazar	14.00	Ali Baba Kırk Haramiler
12 Salı	14.00 - 19.00 16.30	Sürtüğün Kızı / Ertem Eğilmez Bir Millet Uyanıyor II / Ertem Eğilmez
13 Çarşamba	14.00 - 16.30 19.00	Oh Olsun / Ertem Eğilmez Ayın Sinema Adamı : Ertem Eğilmez (Katılanlar : Ertem Eğilmez, Atilla Dorsay, Giovanni Scognamillo, Günyüz Demirhan)
14 Perşembe	Bütün seanslar	Güzel Bir Sonbahar / Un Bellissimo Novembre / Bolognini
15 Cuma	14.00 - 16.30 19.00	Acı Nikâh / Il Bell'Antonio / Bolognini Iblisin Kurbanları / The Other / R. Mulligan (Ilk gösteri)
16 Cumartesi	14.00 - 16.30 19.00	Toy Bir Delikanlı / La Viaccia / Bolognini Ölüm Hesaplaşması / Un Alle Simple / J. Giovanni (Ilk gösteri)

17 Pazar	14.00	Oliver
18 Pazartesi	18.00	Ayın Filimleri Tartışması (Istanbul'da geçen ay gösterilen filimler) / Katılanlar : Kâmi Suveren, Aydın Sayman, Burçak Evren, Atilla Dorsay, Erman Şener
19 Salı	Bütün seanslar	Charulata / Satyajit Ray
20 Çarşamba	Bütün seanslar	Charulata / Satyajit Ray
21 Perşembe	Bütün seanslar	Satyakam / Rishikesh Mukherjee
22 Cuma	14.00 - 16.30 19.00	Satyakam / Rishikesh Mukherjee Büyük Şampiyon / Down Hill Racer / M. Ritchie (Ilk gösteri)
23 Cumartesi	14.00 - 16.30 19.00	Charulata / S. Ray Vahşi Sürücü / Junior Bonner / Sam Peckinpah (Ilk gösteri)
24 Pazar	14.00	Gökten Inen Melek / Mary Poppins
25 Pazartesi	18.00 19.30	Isyan / Queimada / G. Pontecorvo Ayın Sinema Olayı : ISYAN Tartışmaya katılanlar : Aydın Sayman, Kemal Özer, Atilla Alpöge, Onat Kutlar.
26 Salı	Bütün seanslar	Satyakam / R. Mukherjee
27 Çarşamba	Bütün seanslar	Ashirwad / Mukherjee
28 Perşembe	14.00 - 16.30 19.00	Ashirwad / Mukherjee Bozgun / Voina I Mir (Savaş ve Barış IV) / S. Bondarçuk (Ilk gösteri)
1 Mart Cuma	Bütün seanslar	Dilli Ki Kahani / Mukherjee
2 Mart C. tesi	Bütün seanslar	Dilli Ki Kahani / Mukherjee
3 Mart Pazar	14.00	Tarzan / Johnny Weissmuller

Seanslar : 14.00 — 16.30 — 19.00

Sergiler : Fotoğraf Sergisi / Arsin Arşık (28 Ocak - 9 Şubat)
Karikatür Sergisi / Bir Iki Üç Olsun - Polat Nahabaş, Ahmet Aykanat, Alper Uygur (9 Şubat - 25 Şubat)
Yalçın Çetin Karikatür Sergisi (25 Şubat - 11 Mart)

Türkiye'nin en güçlü filimcilik ve sinemacilik kuruluşu

sinevizyon

FILMCILIK VE SINEMACILIK SAN. A.Ş.

1973 - 1974 sinema sezonunda

abc La Brite filimlerini sunar.

POSEYDON MACERASI
POSEIDON ADVENTURE
yönetmen: RONALD NEAME
Gene Hackman
Ernest Borgnine

AMANSIZ MÜCADELE
L'HERITIER
yönetmen: PHILIPPE LABRO
Jean Paul Belmondo
Carla Gravina

AL KAPON VE ORTAĞI
AL CAPONE AND COMPANY
yönetmen: E.B.CLUTCHER
Giuliano Gemma
Bud Spencer

ÖLÜM TRENİ
EMPEROR OF THE NORTH POLE
yönetmen: ROBERT ALDRICH
Lee Marvin
Ernest Borgnine

BİR ADAM ÖLECEK
THE OUTSIDE MAN
yönetmen: JACQUES DERAY
Jean Louis Trintignant
Ann Margret

SUİKAST
LE COMPLOT
yönetmen: RENE GARVILLE
Michel Bouquet
Marina Vlady

OİSİ SEYTANLAR
LES CRAPULES
yönetmen: GEORGES LAUTNER
Annie Girardot
Monica Vitti

CHE GUEVARA
CHE
yönetmen:
RICHARD FLEISCHER
Omar Sharif.Jack Palance

SAHTE KİBARLAR
THE DISCREET CHARM OF THE BOURGEOISIE
yönetmen: LUIS BUNUEL
F.Rey . Delphine Seyrig

ÖLÜM TACİRİ
UN MEURTRE EST UN MEURTRE
yönetmen: ETIENNE PERRIER
J.C.Brialy . C.Spaak
Robert Hossein

MAYMUNLAR CEHENNEMİNDE İSYAN
CONQUEST OF THE PLANET OF THE APES
yönetmen: J.LEE THOMPSON
Roddy McDowall.Don Murray

KARA MAFYA
MR. TROUBLEMAN
yönetmen: IVAN DIXON
Robert Hooks
Paul Winfield

YAŞAMA KAVGASI
SOUNDER
yönetmen: MARTIN RITT
Cicely Tyson
Paul Winfield

CEHENNEMDE İKİ ADAM
HELL IN THE PACIFIC
yönetmen: JOHN BOORMAN
Lee Marvin
Toshiro Mifune

SİNEVİZYON'UN ÇALIŞMA ALANLARI:
- Film ithali ve işletmeciliği
- Belgesel,Kulturel,Reklam,Canlı resim ve Televizyon filimleri yapımı,dağıtımı

ÖNEMLİ NOT: Sinevizyonun Belge filimleri çeşitli Uluslarası ödullere layık görülmüştür
- ABC filimleri Türkiye işletmesi
- BATI FILM 1973-1974 filimleri İstanbul bölge işletmesi
- Türkiye'nin en modern en güçlü sinema sanatı merkezi BEYOĞLU Fitaş ve Dünya, İZMİR İzmir Palas,ADANA Set,İSTANBUL Aksaray Güneş sinemaları işletmeciliği

KANLI AŞIKLAR
LES NOCES ROUGES
yönetmen: CLAUDE CHABROL
Michel Piccoli
Stephane Audran

VAHŞİ SÜRÜCÜ
JUNIOR BONNER
yönetmen: SAM PECKINPAH
Steve McQueen
Robert Preston

BES DELİ ASKERDE
LES BIDASSES EN FOLIE
yönetmen: CLAUDE ZIDI
Jacques Dufilho
Mario Cane

ASANSÖRDE ÜÇ MİLYAR
TROIS MILLIARDS SANS ASCENSEUR
yönetmen: ROGER PIGAUT
Serge Reggiani
Michel Boucuet

MARSİLYA'DA SENLİK
LA BELLE AFFAIRE
yönetmen: JACQUES BESNARD
Michel Serrault
Rosy Varte

KANLI SAKA
SLEUTH
yönetmen:
JOSEPH MANKIEWICZ
Laurence Olivier
Michael Caine

FRANSA OPERASYONU
KANUNUN KUVVETİ II
FRENCH CONNECTION II
yönetmen:
WILLIAM FRIEDKIN
Gene Hackman.Alain Delon

ÖLÜM MİSAFİRLERİ
LES INTRUS
yönetmen: SERGIO GOBBI
Charles Aznavour
Marie Christine
Raymond Pellegrin

SASKIN VE ÇAPKIN
HEARTBREAK KIO
yönetmen: ELAINE MAY
Eddie Albert
Jeannie Berlin

GÖLDEKİ ESRAR
SALZBURG CONNECTION
yönetmen: LEE KATZIN
Barry Newman
Anna Karina

İBLİSİN KURBANLARI
THE OTHER
yönetmen: ROBERT MULLIGAN
Uta Hagen
Diana Muldaur

- Bu filimler Beyoğlu FİTAŞ,DÜNYA, YENİMELEK, Harbiye AS,Kadıköy EFES, ATLANTİK,Cemberlitaş ŞAFAK,İPEK, Aksaray GÜNEŞ,Bakırköy İNCİRLİ sinemalarında gösterilecektir.
- FİLİMLERİMİZİN TÜMÜ RENKLİ VE SİNEMASKOPTUR

- Sinevizyon Merkez Bürosu: İstiklal Cad. No. 24-26 Fitaş ve Dünya Sinemaları üstü Tel: 45 73 79 - 45 62 25 - 45 67 82 Beyoğlu / İstanbul

EFSANENİN SONU
WHEN THE LEGENDS DIE
yönetmen: STUART MILLAR
Richard Widmark
Frederic Farrest

CEHENNEM CANLARI
LA CLOCHE DE L'ENFER
yönetmen: D.CLAUDIO GUERIN HILL
Renaud Verley
Viveca Lindford

SİCİLYALININ DÖNÜSÜ
LE FILS
yönetmen:
PIERRE GRANIER-DEFERRE
Yves Montand.Lea Massari

sinevizyon grafik prodüksiyon

SİNEMATEK DERNEĞİ YAYIN ORGANI / ŞUBAT 1974 / SAYI 40 / 3 LİRA

filim

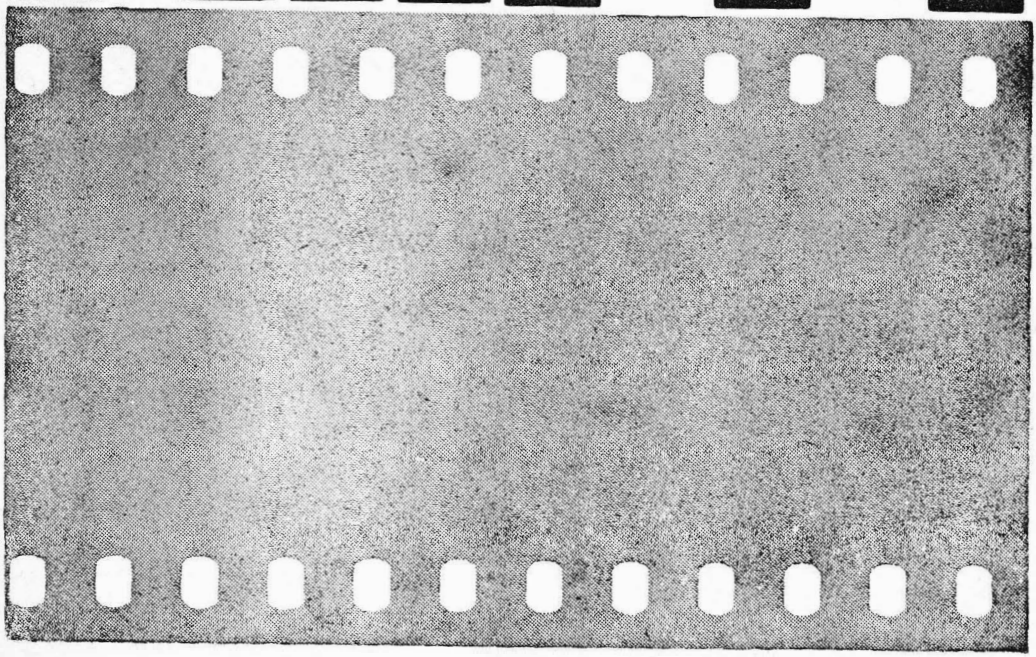

74

HİNT SİNEMASI — BOLOGNINI — EĞİLMEZ — HERZOG — PONTECORVO